

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΓΟΡΔΙΟΣ.

Μεταξὺ τῶν ἡμετέρων λογίων τοῦ ΙΗ'. αἰῶνος ἤκμαζε καὶ ὁ Ἀναστάσιος Γόρδιος ὁ ἐκ Βρανιανῶν τῆς Ἀκαρνανίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἔζη ἐν τῇ γεννητεῖρα τούτου κώμῃ Εὐγένιος ὁ Αἰτωλὸς σπουδάζας ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Ἀθήναις. Ἐκπαιδευθεὶς παρὰ τούτῳ πρότερον ὁ Ἀναστάσιος ἀπῆλθεν ὕστερον εἰς Ἰωάννινα καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἰταλίαν. Ἐν ὀλίγαις λέξεσιν ὁ σύγχρονος αὐτοῦ Δημήτριος ὁ Προκόπιος, βιογραφεῖ αὐτὸν οὕτως· 1) «Ἀναστάσιος Γόρδιος, ἱερομόναχος ἐξ Ἀκαρνανίας, ἀνὴρ ἐλλόγιμος καὶ πολυμαθής, εἰδήμων τῆς ἐλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης, πεπαιδευμένος τὴν τε θύραθεν παιδείαν, καὶ τὴν ἱερὰν θεολογίαν, ἱεροκῆρυξ. Ἠεροάσατο καὶ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ σοφῶν. Μελετᾷ καὶ ἀναγινώσκει τὰς θείας Γραφάς, βίον ἡσυχον καὶ ἀθόρυβον μετερχόμενος.» Κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ ὑπάρχουσαν ἐπιγραφὴν ὁ Γόρδιος ἀπέθανε τῷ 1729. 2) Ἀλλ' ὁ Ζαβίρας λέγει αὐτὸν ἀκμάζοντα τῷ 1730, παρενθέτων ὅτι «τοῦτο γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ ἐγχειριδίου ὁποῦ γράφει περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ ἀντιχρίστου.» 3)

Ὁ Γόρδιος κατέλιπε πολλὰ χειρόγραφα αὐτοῦ συγγράμματα ἐξ ὧν ὀλίγα μέχρι τοῦδε ἐξεδόθησαν. Ἐκ τῶν ἀνεκδότων δ' αὐτοῦ συγγραμμάτων εἶναι καὶ τὸ περὶ ἀντιχρίστου καὶ κατὰ Λατίνων, ὅπερ ἐστὶ λίαν περίεργον διὰ τὰς δοξασίας τοῦ ἀνδρός. Τοῦτο ὁ μὲν Βεντώτης ὀνομάζει «ἐγχειρίδιον καὶ συμπέρασμα ἐκ τῶν πραγμάτων περὶ τοῦ τί ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Μωάμεθ καὶ τίς ἐστὶν ὁ Ἀντίχριστος 4) ὁ δὲ Καيسάριος Δαπόντης ἀπλῶς «βιβλίον κατὰ Λα-

τίνων.» 1) Ὁ δὲ Ζαβίρας «ἐγχειρίδιον καὶ συμπέρασμα ἐκ τῶν πραγμάτων περὶ τοῦ τίς ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Μωάμεθ καὶ τίς ἐστὶν ὁ ἀντίχριστος συντεθὲν παρὰ τοῦ σοφολογιωτάτου καὶ ἐπιστημονικοτάτου Κυρίου Ἀναστασίου Γορδίου» 2) ὁ δὲ Σάθας «τίς ἡ βασιλεία τοῦ Μωάμεθ καὶ περὶ ἀντιχρίστου.» 3) Ἀντίγραφον δὲ τοῦ ἀνεκδότου τούτου συγγράμματος ὑπῆρχε παρὰ Δαπόντε καὶ Ζαβίρα· σώζονται δὲ νῦν τοιαῦτα παρὰ τῷ ἐν Ἀθήναις κ. Σοφοκλεῖ Οἰκονόμῳ 4) καὶ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Ἀθηνῶν, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ παρουσιασθέντος καταλόγου τοῦ κ. Ι. Περδανόγλου τῷ 1868 τῇ πρυτανείᾳ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου 5).

Πρὸς τοῖς γνωστοῖς τούτοις ἀντιγράφοις προσθετέα ἤδη καὶ ἕτερα δύο φυλαττόμενα ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς. Ἐκ τούτων τὸ μὲν προῆλθεν ἐκ δωρεᾶς τοῦ ἐνταῦθα ἐλληνικοῦ Νοσοκομείου, τὸ δὲ ἐκ δωρεᾶς τοῦ ἐν Σεβδίκιοι κ. Ἡλίου Χανιώτου. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον εὑρηται ἀντιγεγραμμένον ἐν τεύχει περιέχον τι πρῶτον «ἐκ τῶν τοῦ Γρηγορίου τοῦ θεολόγου ἐπιστολῶν ἐξηγήσεις παρὰ Δανιὴλ Πατρίου μοναχοῦ τοῦ Κεραμέως», δεύτερον «τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ τοῦ θεολόγου ἀπολογητικὸν τοῦ εἰς τὸν Πόντον φυγῆς ἕνεκεν, καὶ αὐθις ἐπανόδου ἐκεῖθεν μετὰ τὴν τοῦ πρεσβυτέρου χειροτονίαν, ἐν ᾧ τὸ τῆς ἱερωσύνης ἐπάγγελμα καὶ ὁποῖον εἶναι δεῖ τὸν ἐπίσκοπον,» τρίτον ἑτέρους τοῦ αὐτοῦ λόγους ἐξηγημένους, τέταρτον «ἐξήγησιν Δημοσθένους ὀλυμπιακὸν λόγον α.» καὶ ἄλλους, πέμπτον «ἐξήγησιν τοῦ Ἰσοκράτους πρὸς Φίλιππον,» ἕκτον «Πλουτάρχου Χαιρωνέως περὶ παίδων ἀγωγῆς,» ἑβδόμον «τοῦ αὐτοῦ περὶ τοῦ ἀκούειν,» ὀγδοὺν «τοῦ αὐτοῦ περὶ πολυπραγμοσύνης»

1) J. Fabricii, Bibliotheca Graeca, XI, σ. 802. § 95.

2) Κ. Σάθας, Νεοελλ. Φιλολογία σ. 438.

3) Γ. Ζαβίρας, Νέα Ἑλλάς. ἐκδ. Γ. Κρέμου. σ. 435.

4) Βενδότη, προσθήκαι τῆς ἐκκλ. ἱστορίας Μελετίου. σ. 444, § 23.

1) Σάθας, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη Γ'. σ. 449.

2) Γ. Ζαβίρας, Νέα Ἑλλάς. σ. 435.

3) Κ. Σάθας, Νεοελλ. Φιλολογία σ. 438.

4) Α. Δημητράκου, Προσθήκαι κτλ. σ. 73.

5) Θ. Ὀρφανίδου, λόγος ἐκφων. τῇ ΚΑ' Νοεμβρίου 1868. σ. 470.

καὶ τελευταῖον ἐν 48 φύλλοις τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος σύγγραμμα τοῦ Γορδίου, ὅπερ κατὰ τὴν ἐν τέλει σημείωσιν, «Παναγιώτης Πελοποννήσιος ἀντέγραψεν ἐξ ἐτέρων.» Ἐπιγράφεται δὲ οὕτω: «Βιβλίον κατὰ Μωάμεθ καὶ κατὰ Λατίνων συντεθέν, ὡς βεβαιούσι οἱ εἰδότες, παρὰ τοῦ σοφωτάτου ἱεροδιδασκάλου Ἀναστασίου Γορδίου τοῦ ἐξ Ἀγράφων. Καὶ ἦν μέχρι τῆς ἐκείνου μακαρίας τελευτῆς πεφυλαγμένον ἐν ἀπορρήτοις, δι' αἰτίαν, ἣν ἡ μακαρία ἐκείνη οἶδε ψυχὴ ἔφανερώθη δὲ καὶ ἐδόθη τοῖς αἰρουμένοις μεταγράψαι παρὰ τῶν προσηκόντων ἐκείνῳ μετὰ τὴν εἰς Θεὸν ἐκδημίαν αὐτοῦ· περιέχει δὲ θαυμαστά τινα καὶ ἀξιοληνημόνευτα φρικώδη τε καὶ δέος οὐ τὸ τυχὸν ἐμποιοῦντα, τοῖς ἐσκεμμένως ἐντυγχάνουσιν αὐτὰ τὰ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐλευσίνης γενεᾶς θρηνώδῃ τῷ φῶς (γρ. τορῶς) διηγούμενον καὶ παριστῶν σαφέστατα· ταύτας εἶναι τὰς τῆς ἀποστασίας ἡμέρας. Ἴσον ἀπαράλλακτον τῆς διαθήκης καὶ θεολογικῆς ὁμολογίας, τοῦ σοφωτάτου καὶ ἀοιδήμου φωστήρος, καὶ μεγάλου διδασκάλου κυροῦ Ἀναστασίου Γορδίου τοῦ ἐξ Ἀγράφων, ἐκ κώμης μεγάλων Βρανίων ὅστις ἐξέλιπε τῆς παρούσης ζωῆς ἐβδόμη τοῦ Ἰουνίου μηνὸς ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτῳ, ὥρα πέμπτη, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ γῇ τὸ ἱερὸν καὶ καθαρώτατον αὐτοῦ σῶμα τῇ ἐννάτῃ ὥρᾳ τῆς κυριακῆς ἐν τῇ μονῇ τῆς ἁγίας ὁσιομάρτυρος Παρασκευῆς, τῇ καὶ σχολῇ αὐτοῦ τῇ κειμένῃ εἰς τὴν τοποθεσίαν τῆς ρηθείσης κώμης ἐν τῷ νάρθηκι ἐν τῷ μνημείῳ τοῦ μακαριωτάτου (γρ. μακαρίτου) καὶ γέροντος αὐτοῦ κυρίου Εὐγενίου πολλῶν πατέρων καὶ ἱερέων καὶ πλῆθος χριστιανῶν ἀναδραμόντων, καὶ πάντων ὀδυρομένων τὴν ἀποδημίαν καὶ στέρησιν τοῦ καλοῦ πατρὸς καὶ φωστήρος, ὅτι πάντων προῖτατο εὐεργετῶν, καὶ νοουθετῶν ὁ ἀείμνηστος ὡς ἄλλος οὐδεὶς τῶν κατὰ καιρὸν τοῦτον, ἦν δὲ ὡς ἐτῶν ἐβδομήκοντα πέντε.»

Τὸ δεύτερον ἀντίγραφον εὑρηται ἐν τεύχει, συγκειμένῳ ἐκ φύλλων 87, ὧν καὶ τινα ἄγραφα. Προτάσσονται δὲ παρὰ τοῦ ἀντι-

γραφίως τοῦ χειρογράφου οἱ ἐπόμενοι στίχοι μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν «Βιβλίον Κυρίου Ἀναστασίου Γορδίου, τὸ ὁποῖον ἀντιγράφεται εἰς τοὺς 4756, αψινς'. ἐν νήσῳ Κυθήρων εἰς χώραν Μυλοποτάμου.»

«Κατ' ἀλφάβητον τὸ παρόν.»

Ἄπας εὐσεβὴς, καὶ ὀρθόδοξος τοίνυν
βλεπίτω καλῶς, τὴν δε. Γορδίου βίβλον.
Γόρδιος γὰρ ἦν, ὁμιλῶν ἐκ τῆς βίβλου.
Δεῦρο τὸ λοιπὸν, καὶ ἀνάγνωστον τάχος,
Ἐπαρον εὐθὺς, τὴν βίβλον ἐπὶ χεῖρας
Ζήτηστον ὀρθῶς, καὶ θέλεις καταλάβῃς
Ἡ συνέχεια, λέγει τῆς ἱστορίας
Θέλεις θαυμάσις, τῇ ἀληθείᾳ φίλε.
Ἴδου ποῦ σοῦπα, καὶ στοχάζου νὰ φρίξης
Κακίαν ἐχθροῦ, καὶ βροτοκτόνου πάλαι.
Ακτίνους ἅμα, μετὰ τὸν ἐκείνοις πάπαν
Μωαμεθιτᾶς, παραστένει ἐνταῦθα,
Νέους τυράννους, πρόσσωπον Ἀντιχρίστου
Εἶφος κοπτερὸν, ἀπειλοῦν ὀρθοδόξους.
Ὁ εἷς ὥρμησεν ἐκ τῆς Αἰθιοπίας
Πάπας δὲ πάλιν, ἀπὸ τῆς Ἰταλίας
Ρώμης ὁ δεινός, Ἀντίχριστος δ' οὖν πάπας,
Σῶσαι θέλοντες πάντας τοὺς ὀρθοδόξους.
Τύραννοι δεινοί, ἐχθροὶ τῆς ἐκκλησίας,
Ὑφαίνουν δεινὰ, δόγματα ἀσεβείας,
Φανεροὶ ἐχθροὶ, τοῦ θεανθρώπου λόγου,
Χύνοντες αἷμα, τῶν ἀθλίων Ρωμαίων
Ψευδόχριστοί τε, οἱ δύο ἀποστάται,
Ὡς οὖν Θεοῦ, λύτρωσαί μας ἐκ τούτων.

Μετὰ 87 φύλλα κενὰ ἔπεται τὸ σύγγραμμα, ἀρχόμενον ἀπὸ «Ἴσον ἀπαράλλακτον κτλ.» ὡς ἡ σημείωσις τοῦ ἀνωτέρου ἀντιγράφου. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ σημείωσις αὕτη διαφέρει ὀλίγον τῆς τοῦ ἐτέρου χειρογράφου. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ κείμενον ἀμφοτέρων τῶν ἀντιγράφων πολὺ διαφέρει ἐν δὲ τῷ τέλει τοῦ πρώτου ὑπάρχουσι καὶ τινα ἀποσπάσματα ἐκ συγγραμμάτων θεολόγων οἶον «τοῦ Χρυσοστόμου περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου ἐκ τῆς πρὸς Θεσσαλονικεῖς,» «Ἰουστίνου φιλοσόφου καὶ μάρτυρος ἐκ τοῦ λόγου τοῦ κατὰ Ἰουδαίων πρὸς τὸν Τρύφωνα περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου τοῦ προφήτου Δανιήλ.» Ἐκ τοῦ βίου τῆς ἁγίας Γολινδοῦχ τῆς μετονομασθείσης

Μακαρίας, ἥτις ἤθλησεν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Χουρρού.» ἐκ τῶν τοῦ κυρ Διονυσίου πατριάρχου συγγραμμάτων.» «Γεωργίου τοῦ Κορρασίου ἐκ τῆς εἰς τὴν Ἰωάννου τοῦ θεολόγου ἀποκαλύψεως ἐρμηνείαν.» «Ἐφραίμ τοῦ Σύρου.» καὶ «Γεῖλου τοῦ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης εἰς τὸ ρητὸν τῆς ἀποκαλύψεως ἐν κεφ. δευτέρῳ.»

Ἐν τῷ τεύχει τούτῳ ὑπάρχουσι καὶ τὰ ἐξ ἡς. Πρῶτον ἐν ἑπτὰ φύλλοις «τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου τοῦ καὶ ἐπιστηθίου, ἐξηγήσεις εἰς τὸ δέκατον τρίτον κεφάλαιον τῆς ἀποκαλύψεως παρὰ τοῦ σοφωτάτου διδασκάλου Πανταζῆ, τοῦ Λαρισαίου, κατὰ τὸ χιλιοστὸν ἑπτακοσιοστὸν ἐγδοηκοστὸν ἔνατον ἔτος. Ἀντιγράφεται δὲ νῦν κατὰ τὸ χιλιοστὸν ὀκτακοσιοστὸν δέκατον ἔτος, ἐν τῇ νήσῳ Κυθήρων 1840 ωί.» Δεύτερον ἐν πέντε φύλλοις «Χρημὸς τοῦ ἀγίου Ταρρασίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.» Τρίτον ἐν πέντε σελίσιν «ἕτερος χρημὸς Στεφάνου Ἀλεξανδρείας τοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ διδασκάλου, ἐν ἔτει ἑπτακοσιοστῷ πεντακοστῷ, ἐπὶ βασιλείας Ἡρακλείου.» Καὶ τέταρτον ἐν τρισὶ σελίσιν «ἕτερος χρημὸς τοῦ σοφωτάτου βασιλέως Λέοντος.» Περὶ ὧν τούτων γενήσεται λόγος προσεχῶς ἐν ἰδιαιτέρᾳ διατριβῇ.

Ἐπὶ τέλους ἵνα ἐννοήσῃ ὁ ἀναγνώστης τὸ πνεῦμα τῆς ἀνωτέρῳ ἀνεκδότου συγγραφῆς τοῦ Γορδίου, παρατίθημι ἐνταῦθα τὸν ὁπισθεν αὐτῆς ἐπίλογον κατὰ τὸ προσενεχθὲν ἀντίγραφον τοῦ κ' Ἠλία Χανιώτου. «Ἐγὼ ἔκαμα εἰς τοῦτα ὅπου ἔγραψα, ὡς ἂν κάποια σκυλάκια ὅπου τὰ ἔχουν εἰς τὰς αὐλὰς, καὶ ὅταν πέρνουσιν ὀτρὴν λύκου ἢ ἀρκούδας ἢ ἄλλου τινὸς θηρίου, ἀπὸ τὸν φόβον τοὺς κρύπτονται μέσα, καὶ ἀπὸ μίαν τρύπαν ἢ παράθυρον, ἢ καὶ αὐτοῦ βολέση ἀναβαίνει ἐπάνω εἰς τοὺς κεράμους, καὶ ἀπ' ἐκεῖ βάλλει τὴν ὕλακὴν ὅσον δύναται καὶ μάλιστα σὺρνει τὴν καταπληκτικῶς καὶ λυπητερῶς ὅσον ὅπου γνωρίζουν οἱ ἀκούοντες πῶς θηρίον μεγάλον εἶναι σιμά. Τοιοῦτόν τι πέπονθα καὶ ἐγὼ ὡς ἂν ἐπεθύμουν νὰ μάθω τίποτε περὶ τοῦ ἐθνικοῦ, καὶ κυρ

ἐκεῖνα ὅπου ἔγραψα πρῶτον διὰ τὰ ψηφία τῆς βούλας, καὶ δεύτερον περὶ τοῦ ἐκ τῆς θαλάσσης ἀναβαίνοντος ἑπτακεφάλου καὶ δεκακεράτου θηρίου, καὶ πῶς ἤρμοζαν ὅλα εἰς τὸν ἐθνικὸν μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα ὅλα ὅπου ἐσημαδεύσαμεν. Καὶ πάλιν ἀκολουθῶς ἐστοχάσθηκα ἀπὸ τὴν τῆς γῆς ἀνάβασιν τοῦ δεκακεράτου θηρίου πῶς ἀρμόζει ὅλως δι' ὅλου εἰς τὸν λατῖνον, καὶ μάλιστα ὅπου κἀμνει καὶ τὸ ἐθνικόν του ὄνομα λατῖνος χξς'. Φόβος μὲ ἔλαβε διὰ τοῦτο δὲν ἐδυνήθηκα νὰ σιωπήσω, ἀλλὰ ἐβάλλθηκα (ἂν καὶ παντελῶς ἀμαθὴς) καὶ ἔγραψα ὅσα ἔγραψα διὰ νὰ δώσω μικρὰν εἰδήσιν εἰς ὅσους ἀγαποῦν νὰ μάθουν τέτοια πράγματα, τὰ ὅποια εἶναι ἄξια φόβου καὶ φρίκης. Μὰ οἱ πολλοὶ τὰ θαρροῦν διὰ παραμύθια, καὶ λέγουν, ἄρα γε ἔχουν νὰ γίνουν καμμίαν ἡμέραν καὶ αὐτά; Ἀλλὰ ἐνεργήθησαν, καὶ ἄλλα ἐνεργοῦνται σήμερον, καὶ ἄλλα ἔχουν νὰ ἐνεργηθοῦν κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τοὺς, καὶ ἡμεῖς ἤμασθεν εἰς τὸ μέσον καὶ δὲν τὸ γνωρίζομεν. Ὅμως ἐγὼ ἔγραψα ὀλίγα ὅσον νὰ δώσω ἀφορμὴν τοῖς σοφοῖς, τοὺς ὁποίους παρακαλῶ γονυκλιτῶς νὰ μοῦ συγχωρήσουν τὴν τόλμην, διὰτὶ καλλίτερα δὲν ἤξευρα, καὶ ἀνίσως καὶ προαιροῦνται ὡς γράφουν καθὼς πρέπει καλλίτερα καὶ τακτικώτερα, διὰτὶ ἐγὼ τὰ ἔγραψα ἀγροικώτερα ὡς ἂν ἀμαθὴς, καὶ ὡς ἔχω συγχώρησιν παρακαλῶ διὰ τὸν Κύριον.»

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΕΡΑΜΕΥΣ.

Η ΣΥΖΥΓΟΣ ΤΟΥ ΡΕΔΙΦΗ. (α)

Ὁ Χουσεὴν βέης εἶχε δύο θυγατέρας, ὧν ἡ μὲν πρεσβυτέρα συνεζεύχθη μετὰ τοῦ Κ... πασσᾶ, ἡ δὲ νεωτέρα ἤρξατο πτωχοῦ νέου,

(α) Παρὰ τὴν συνήθειαν ἡμῶν, καταχωρίζομεν τὸ μυθιστόρημα τοῦτο, ὅπερ ἐγράφη τουρκιστὶ καὶ ἀνεδημοσιεύθη γαλλιστὶ ὑπὸ τῆς Βρετανικῆς Ἐπιθεωρήσεως εἶναι δὲ διὰ τὸ ὕψος καὶ τὰς ιδέας ἄξιον λόγου ἀνάγνωσμα διὰ τὰς παρούσας μάλιστα περιστάσεις.